

NAGYNÉ KLUJBER MÁRTA

PILLANATKÉP AZ ISKOLÁRA VALÓ FELKÉSZÜLTSEGRŐL HEVES MEGYÉBEN

A „VIZSGÁLÓELJÁRÁS AZ ISKOLÁBA LÉPÉSHEZ SZÜKSÉGES
FEJLETTSÉG FELMÉRÉSÉHEZ” (TORDA ÉS SZERENCSES, 2015)
ELNEVEZÉSŰ ESZKÖZ EREDMÉNYEINEK ELEMZÉSE

Az iskolaérettség, más kifejezéssel az „iskolára való felkészültség” (Nagy, 1986. 5. o.) megállapítására az általuk kezelt esetekben a pedagógiai szakszolgálatok évről évre végeznek vizsgálatokat. Az iskolai sikerességhez szükséges területek feltérképezésére használt vizsgálóeljárások széles köre áll a szakértők rendelkezésére (ezekről alapos áttekintést ad Apró, 2013; Hanák, 2015, Torda, 2015), melyek a gyermekek különböző jellemzőinek megismerésével igyekeznek segíteni az iskolakezdés kérdésének eldöntését. Elérhetőek standardizált, illetve az intézmények saját igényeihez igazított eszközök is (ez utóbbi alkalmazásával kapcsolatban lásd Erdei, 2015).

Hazánkban Torda (2015) összegzése alapján leginkább az 1970-es években használt eszközök terjedtek el, amelyek megújítására voltak ugyan törekvések, de standardizálásuk, klinikai kipróbálásuk nem történt. Nagy József és munkatársai megalkották a PREFER pedagógiai mérőeszközt a 4–7 éves gyermekek iskolakészültségének megismerésére (1986), amely az iskolába lépéshez szükséges elemi alapkészségeket vizsgálta. Több megyében használni kezdték továbbá a szakmai team által összeállított „Kanizsa iskolaérettségi vizsgálatot”. 2002-ben a PREFER továbbfejlesztése is megtörtént, a DIFER programcsomag a diagnózis mellett fejlesztési támpontok meghatározására is alkalmas eszközként került kidolgozásra (Nagy, Józsa, Vidákovich és Fazekasné, 2002). Az iskolaérettség megállapítására létrehozott eszközök fejlődéstörténetében képez újabb állomást a 2015-ben, Torda Ágnes és Szerencsés Hajnalka szerkesztésében kidolgozott vizsgálóeljárás, amelynek célja volt, hogy hazai fejlesztésű, az aktuális pedagógiai, gyógypedagógiai és pszichológiai diagnosztikai eszközökre építő, standardizált eszközt adjon a szakemberek kezébe. Az eljárás épít korábbi vizsgálati eszközökre, mint a Zsoldos és Sarkady (2001) által adaptált Meeting School Screening Test (MSSST), amely a motoros minták szubteszttel és a perceptumotoros szubtesztrel szűri a nyelvi és a magatartásra vonatkozó altesztek mellett. Emellett Mérei és Binét (1978), Nagy (1986), Fazekasné Fenyvesi, Józsa, Nagy és Vidákovich (2002) által alkalmazott próbák kerültek a teszt feladatai közé.

A bemért mérőeszközök használata amellest, hogy a legpontosabb eredményeket adja (Apró, 2013), megbízható viszonyítási alapként szolgálhat az iskolakezdés előtt álló gyermekek teljesítményének jellemzéséhez.

Bár a pedagógiai szakszolgálatok tevékenysége az érintett populáció csak egy szűkebb körét érinti, az ott folyó diagnosztikai munka kapcsán felmerül a keletkező adatok neveléstudományi kutatásban való felhasználásának lehetősége. Az eredmények rendszeres, kutatási célú gyűjtésével, elemzésével és bemutatásával információkat nyújthatnak az iskolaérettség/iskolaéretlenség problémakör általánosabb, illetve az óvodáskorban elért fejlettségi állapotról szóló vizsgálatokhoz és az iskolai bevételek vizsgálatának longitudinális kutatásához is (lásd például Bodosi, 1989; Némethné Tóth, 2002, 2007; Fehérné Mészáros, 2003; Szvatkó, 2003; M. Tamás, 2006, Szvatkó, Arató és Kiss, 2006; Erdei, 2009, 2015, 2019; Hanák, 2015).

Részben tehát ehhez kapcsolódva mutatjuk be a tanulmányban a 2015-ben kimunkált „Vizsgálóeljárás az iskolába lépéshez szükséges fejlettség felméréséhez” (Torda és Szerencsés, 2015) elnevezésű eszközzel Heves megyében felvett vizsgálat eredményeit. A 2016/2017-es tanév iskolaérettségi vizsgálati dokumentációjából nyert adatok elemzésével célunk egyrészt egy, a kutatási gyakorlatban kevésbé alkalmazott, standardizált mérőeszközzel kapott eredmények közzététele, a térségben iskolaérettségi vizsgálaton részt vett gyermekek képességprofiljának leírása, másrészt célunk megvizsgálni azt a kérdést, hogy vajon kimutathatóak-e olyan összefüggések, tendenciák, amelyeket figyelembe lehetne venni esetleges intézményfejlesztési célokhoz az óvodákban, általános iskolákban.

A kutatás bemutatása

A kutatási módszer, eszközök

A 2016/2017-es tanévben Heves megye valamennyi pedagógiai szakszolgálati intézményében a „Vizsgálóeljárás az iskolába lépéshez szükséges fejlettség felméréséhez” (Torda és Szerencsés, 2015) elnevezésű eljárás került felhasználásra az iskolára való felkészültség megállapítására irányuló legtöbb vizsgálatnál.²

A vizsgálóeljárás egy állapotfelmérő, pedagógiai mérőeszköz, amely az iskolakészültség tekintetében nyújt támpontokat a gyermek teljesebb megismeréséhez. Az eszközt bemutató kézikönyv alapján az iskolaérettségi vizsgálatok sorába illeszkedve hivatott a gyermek aktuális fejlettségének és érettségének megállapítására (Torda és Szerencsés, 2015. 5–7 o.). A korábbi, hasonló funkciót betöltő eszközök hiányosságát pótolva e próbaeljárás klinikai kipróbálása történt meg 2015 tavaszán. A teszt standardizált, az iskolába lépéshez szükséges fejlettség mérésének céljára készült. A teszt felvétele körülbelül 1,5

---

2 Néhány esetben nem állt rendelkezésre a vizsgálat jegyzőkönyve, leggyakrabban akkor, ha azt a gyermek teljesítménye alapján a megyei szakértői bizottság további vizsgálatához továbbították.

órát vesz igénybe, egyéni, illetve csoportos formában. Az eszköz öt területen méri az iskolakészültséget, az *adaptív viselkedés fejlettsége* (önállóság, motiváció, munkatempó, figyelem), a *mozgásfejlettség* (testséma, nagymozgások és grafo-motoros fejlettség), a *nyelvi fejlettség* (nyelvi feldolgozás és nyelvi produkció, az olvasás elsajátításának alapfeltételei – fonológiai tudatosság és szóaktivizáció, a gyors automatikus megnevezés), a *kognitív fejlettség* (az alak-háttér differenciálás, az alakállandóság észlelése, a vizuális ritmus követése, téri információk és térbeli viszonyok reprodukciója, a síkban való tájékozódás; illetve a vizuális emlékezet és az analógiás gondolkodás részterületek) és a *számolás fejlettsége* (számlálás, számemlékezet, globális mennyiség felismerése, mennyiség és számnév egyeztetése, mennyiségi relációk, műveletvégzés eszközökkel) területein.

A teljesítménymutatók az öt területen három korcsoportra lebontva adják meg az elért pontszámok értelmezését. A teljesítmények extrém alacsony, alacsony, átlagos és jobb kategóriákba sorolhatók. Ezek alapján erősen hullámzó teljesítmény esetén, illetve egyenletesen gyenge, legalább két területen extrém gyenge teljesítménynél a gyermek alapos, több szempontú megismerésével kiegészítve az óvodai nevelés meghosszabbítását, illetve fejlesztésével kapcsolatos teendők kijelölését, esetleg további vizsgálatát javasolja.

A kutatásban a pedagógiai szakszolgálat szakemberei által a tesztfüzet instrukciói alapján elvégzett iskolaérettségi vizsgálatok dokumentációit vizsgáltuk meg (az adatok jellege miatt a kutatási etika szigorú betartása mellett), amelyekből a képességmérés pontszámait adatbázisban rögzítettük, illetve statisztikai elemzésnek vetettük alá az IBM SPSS Statistics 22.0 verziójával.

A kutatás kérdései, probléma és hipotézisek

A kutatás az iskolára való felkészültség problémakörét érinti, célja volt tehát megismerni a gyermekek felkészültségét, akiknél az iskolakezdés időpontjával kapcsolatban kérdés merült fel. Jelen tanulmányban a gyermekek teljesítményét és eredményeit ismertetjük az öt vizsgált képességterület összefüggésrendszerében. Legfontosabb kérdésként azt fogalmaztuk meg, hogy milyen képességprofillal rendelkeznek a vizsgálaton részt vevő gyermekek. Közülük kik kezdenek meg az iskolai tanulmányaikat és maradnak az óvodai nevelésben a következő tanévben? Milyen területeken látunk elmaradásokat?

A kutatás hipotézisei a következők voltak:

1. A szakértői vizsgálatot akkor kezdeményezik, ha szükségesnek ítélik meg az óvodai nevelés meghosszabbítását a hetedik életévét betöltött gyermek esetén, illetve ha a gyermek fejlettsége nem dönthető el egyértelműen az óvodai dokumentumok alapján, nem járt óvodába, vagy a szülő és az intézmény nem ért egyet a gyermek iskolakezdé-

sének idejéről (20/2012. [VIII. 31.] EMMI-rendelet 21. §).³ Mivel kutatásunkban kimondottan azok a gyermekek alkották a mintát, akik esetében az iskolaérettség kérdéses volt, azt feltételezzük, hogy **a vizsgálatban részt vevő gyermekek teljesítménye az iskolaérettségi vizsgálaton az átlagos szint alatt marad.** További hipotézisünk szerint **azoknak a gyerekeknek, akik megkezdhetik az iskolát az iskolaérettségi vizsgálat döntése alapján, jobb eredményeket mutatnak képességeik, mint akik számára az óvodai nevelésük meghosszabbítását javasolják.**

2. A Torda–Szerencsés-féle vizsgálóeljárásban (Torda és Szerencsés, 2015) a gyermekek többségének egyenletes a képességprofilja, csak 5,9% a szórt profilú gyermek. Azt feltételezzük, hogy tehát **a különféle képességterületeken mutatott teljesítmények összefüggnek egymással.**
3. Porkolábné Balogh Katalin (2009. 20.) 1987 és 1988-ban országos reprezentatív mintán 1350 gyermek perceptuomotoros szempontú vizsgálata során kimutatta, hogy a gyermekek 10-15%-a nem kellő fejlettséggel került az iskolába. Lakatos (2003) becslése ennél magasabb, szerinte 15–30%-uknál nem zavartalan az iskolakezdés. M. Tamás Márta (2006) a kőbányai pedagógiai szakszolgálatban a 2005/2006-os tanév iskolaérettségi eredményeit elemezte, a szakértői döntések alapján az ott vizsgált gyermekek 37%-a maradt az óvodában. Nagy József is leírja PREFER (1986) vizsgálatában, hogy a vizsgált gyermekek 33%-a nem éri el a beiskolázás szintjét. Ezek alapján azt feltételezzük, hogy **az iskolaérettségi vizsgálaton részt vett gyermekek harmada esetében az óvodai nevelésük meghosszabbítására kapnak javaslatot.**

A minta kiválasztása

A kutatás során olyan gyermekek iskolaérettségi vizsgálatának eredményeit elemeztük, akiknél a pedagógiai szakszolgálat szakemberei vizsgálatot végeztek. Alapsokaságnak azokat az 5–7 éves gyermekeket tekinthetjük itt, akiknél a szülő, illetve az óvoda szakértői vizsgálat iránti kérelmet nyújtott be az iskolaérettség megállapítására. A mintavétel során a megyére vonatkozóan valamennyi iskolaérettségi vizsgálaton részt vett gyermek eredményének feldolgozására vállalkoztunk, így az intézmények által a vizsgálat időpontjában (2017.

3 Az óvodai ellátás igénybevételével és a tankötelezettség kezdetével kapcsolatos szabályok a 2011. évi CXCV. törvény 8. § (1)-(3) pontjában 2019-ben módosultak, a tanulmányban a kutatáskor hatályos jogszabályok szerinti eljárásrendet ismertetjük.

tavaszi rendelkezésre álló 301 elemzett dokumentum közül összességében 291 felelt meg a kutatás kritériumainak. Ennek egyrészt az a magyarázata, hogy a benyújtott kérelmek közül azok kerültek kiválasztásra, amelyeket a kutatásban alkalmazott teszttel végeztek el. Egyes esetekben más vizsgáló eljárás alkalmazása volt szükséges, amely azonban nem voltak egyértelműen összehasonlítható a többi eredménnyel.⁴ Másrészt az elemzés során kiszűrésre kerültek azok a jegyzőkönyvek, amelyek esetén a vizsgálat nem volt elvégezhető, vagy esetleg hiányos adatokat tartalmaztak. Egyes esetekben nem állt rendelkezésre a vizsgálati dokumentáció vagy a vizsgáló eljárás jegyzőkönyve.⁵

A kutatás eredményei

A mintába került gyermekek által elért eredmények viszonyítása a standardhoz

A kutatásban használt vizsgálóeljárás standardja szerint a gyermekek 90%-ának iskolakészültsége megfelelő volt. Azokat sorolták a csoportokba, akiknek teljesítménye egyenletes volt, tehát mind az öt mért területen átlagos teljesítményt mutattak (*egyenletes átlagos*), illetve akik 1-3 területen gyengébben teljesítettek (*egyenletesen alacsony*). Egyenletesen gyenge teljesítményt mutatott a minta 4,1%-a (*egyenletesen gyenge*), akik legalább két területen az extrém alacsony kategóriába estek. Emellett az *erősen hullámzó* teljesítmény esetén (legalább egy extrém alacsony és egy átlagos és jobb övezetbe eső eredmény, a gyermekek 5,9%-a) javasolták a teszt szerkesztői a gyermek további komplex gyógypedagógiai-pszichológiai vizsgálatát. (Torda és Szerencsés, 2015. 53. o.)

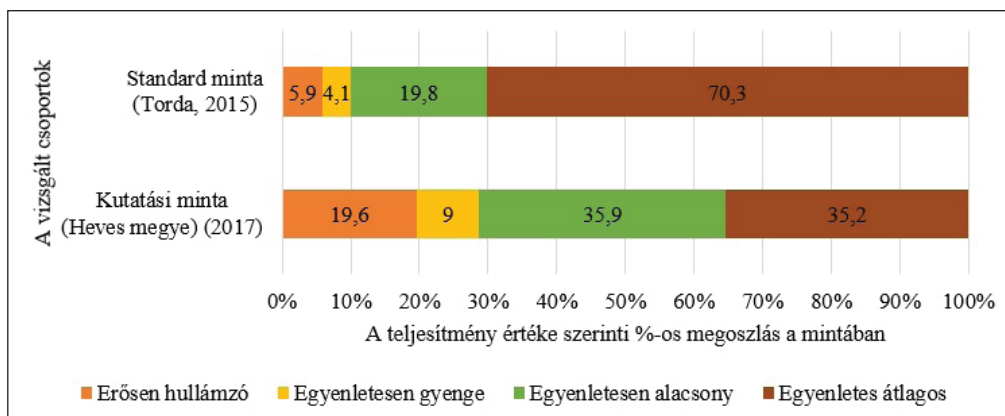
A Heves megyében végzett kutatásban feltételezhető volt azon gyermekek felülreprezentáltsága a mintában, akik az iskolaérettség kritériumainak nem vagy csak részben felelnek meg, tehát az alacsonyabb teljesítményeket mutatják. A vizsgálatkérés fő indokai között szerepel ugyanis az, ha a gyermek dokumentációja alapján nem ítéltető meg fejlettsége az óvoda számára. Az 1. ábrán a standard kialakításához vett minta és a saját kutatásom mintájának azonos szempontok mentén történő összehasonlítása látható. Az összehasonlítás során a Heves megyében kapott eredményeket a standardizálás során alkotott csoportok szerint osztályoztam. A 291 gyermek eredménye közül 264

4 A pedagógiai szakszolgálatokban alkalmazott vizsgálóeljárások egy része nem standardizált, gyakran önálló fejlesztésű, esetleg módosított eszköz (M. Tamás, 2006, Torda és Szerencsés, 2015, Erdei, 2015), ezért nem volt egyértelműen eldönthető, hogy az alkalmazott vizsgálóeszköz felvétele, a pontszámok ugyanazokat az értékeket tükrözték-e.

5 Azokban az esetekben, amikor a járási tagintézmény további vizsgálatot lát szükségesnek, továbbítja a vizsgálati dokumentációt és kérést a megyei szakértői bizottság felé. Ezeknél az eseteknél az ügymenet még nem ért véget a vizsgálat időpontjában.

volt besorolható, mivel 16 esetben nem volt meg minden részpontszám, illetve 11 esetben olyan képességprofil rajzolódott ki, amely a standardhoz vett mintában nem jelent meg⁶.

Összevetve a két mintát a Heves megyében a vártaknak megfelelően alacsonyabb volt azok aránya, akiknek iskolakészültsége megfelelő (az összes gyermek 71%-a). A vizsgált gyermekek 29%-a egyenletesen gyenge vagy erősen hullámzó teljesítményt mutatott (a teljes minta 19,6%-ában). Az ilyen teljesítménymintázatoknál különösen indokolt lehet a mérőeszköz javaslata szerint az óvodai nevelés meghosszabbítása, esetleg további vizsgálatok elvégzése, mivel a képességek fejlettsége nem teszi lehetővé az eredményes iskolai tanulást.

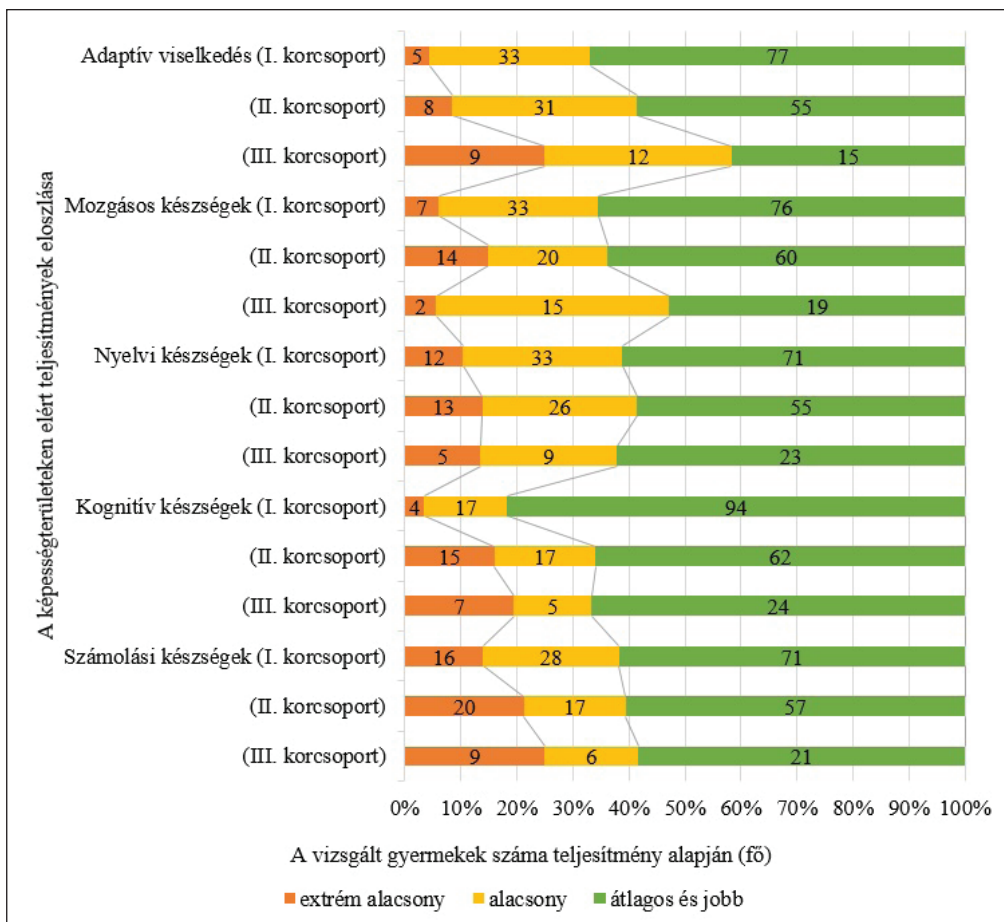

1. ábra: A „Vizsgálóeljárás az iskolába lépéshez szükséges fejlettség felméréséhez” (Torda és Szerencsés, 2015) kifejlesztése során vett minta és a Heves megyei kutatási minta eredményeinek összehasonlító ábrája (saját ábra)

Az iskolaérettségi vizsgálaton részt vett gyermekek képességprofilja

A gyermekek által elért teljesítmények a következő, összesítő ábrán, korosztályonként kerülnek feltüntetésre a teljesítményük minősítése szerint, tehát a vizsgálóeljárás pontszámítása alapján. Az ábra segítségével arról kaphatunk képet, hogy a korosztályokban mely területeken elért teljesítmények voltak erősebbek, illetve gyengébbek.

6 Három esetben egy extrém alacsony teljesítmény mellett volt egyenletesen alacsony övezetben a gyermekek eredménye, 8 esetben pedig az alacsony teljesítmények mellett egy átlagos is előfordult.

2. ábra: A „Vizsgálóeljárás az iskolába lépéshez szükséges fejlettség felméréséhez” (Torda és Szerencsés, 2015) eszközzel végzett iskolaérettségi vizsgálaton mért eredmények képességterületenként, korcsoportonként összesítve (saját ábra)

Az I. korcsoport – vagyis az 5;6–6;0 hónapos gyermekek – a kognitív képességek területén mutatta a legjobb teljesítményt, ott a gyermekek 81%-a ért el átlagos eredményt. Valamennyi területen 40% alatt maradt a gyermekek körében az átlagnál alacsonyabb teljesítmény. A nyelvi készségek és a számolás területén voltak legtöbben azok, akik teljesítménye nagy hiányosságokat mutatott, extrém alacsony teljesítményt hoztak. Az extrém alacsony teljesítmény a korosztályban 3-10% között jelent meg a különféle képességterületeken.

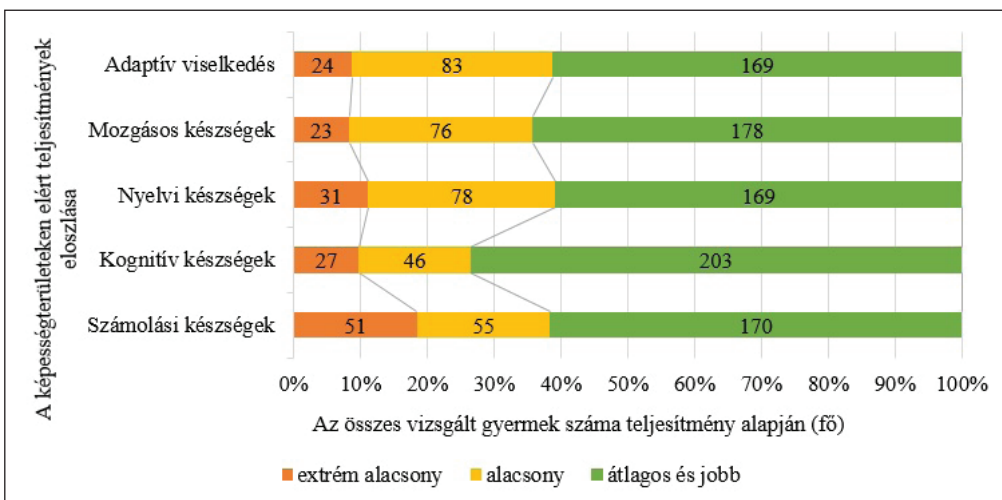
A II. korcsoportban (6;1–6;6 hónapos gyermekek) is 40% körül volt minden területen azok aránya, akik átlag alatt teljesítettek, az extrém alacsony eredmények azonban az I. korcsoportéhoz képest nagyobb arányban jelentek meg (4-21% között).

A III. korcsoportban (6;7–7;0 hónapos gyermekek) volt a legnagyobb a tel-

jesítmények ingadozása. A gyermekek közel 60%-a nem tudott a korosztályi átlagnak megfelelni az adaptív viselkedés területén, valamint a mozgásos készségek is a gyermekek 47%-ánál alacsony vagy extrém alacsony szinten álltak. Körükben a legfiatalabb korosztályhoz hasonlóan a kognitív készségek mutakoztak a leginkább sikeresnek.

Az öt képességterületen a három korosztályra lebontott eredmények összeállításából látható, hogy valamennyi képességterület esetében nagyobb volt az átlagos és jobb teljesítményt elért gyermekek aránya, mint azoké, akik az átlag alatt teljesítettek. Ez alól kivételt képeznek az adaptív viselkedés területén a III. korcsoportba tartozó gyermekek, akiknek több mint fele ért el átlag alatti teljesítményt (58%).

3.ábra: A „Vizsgálóeljárás az iskolába lépéshez szükséges fejlettség felméréséhez” (Torda és Szerencsés, 2015) eszközzel végzett iskolaérettségi vizsgálaton mért eredmények összefoglalása a teljes mintában (saját ábra)

A korosztályi bontás nélküli összesítés alapján (3. ábra) a teljes mintában a legjobb eredményeket a gyermekek a kognitív képességterületen érték el, míg a számolás és a nyelvi készségek voltak azok, ahol a legnagyobb arányban jelent meg a gyermekek között extrém alacsony teljesítmény. Összességében elmondható, hogy az iskolaérettségi vizsgálaton elért eredményeik alapján a vizsgált gyermekeknek átlagosan a 40%-a nem tudta teljesíteni a korosztálytól elvárható szintet a legtöbb területen.

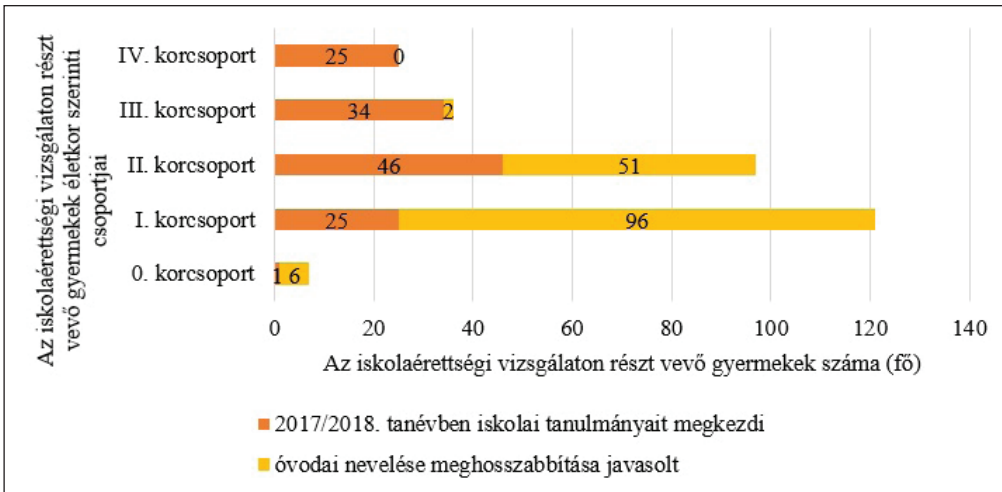

A gyermekek által elért eredmények közötti összefüggések

Az iskolaérettségi vizsgálaton részt vevő gyermekek körében összefüggéseket kerestem a különféle részképességek területei között. A gyermek készségei öt területen kerültek felmérésre. A területek közötti összefüggések feltárásához korosztályokra lebontva végeztem korrelációs számítást az egyes résztesztek összesített pontszámai alapján. Érzékelhető pozitív összefüggés volt az I. és a II. korcsoport valamennyi képességterületen elért teljesítménye között (a korrelációs együttható 0,5 és 0,75 közötti értékeket mutatott), amely a szignifikanciavizsgálat alapján 99,9%-os valószínűséggel nem a véletlennek köszönhető ($p < 0,001$). A III. korcsoportban az összefüggések nem voltak ilyen mértékben kimutathatóak. Pozitív szoros összefüggés volt a kognitív és a nyelvi készségek ($r = 0,757$), illetve érzékelhető pozitív összefüggés a kognitív és az adaptív készségek ($r = 0,737$) között, 99,9%-os valószínűséggel.

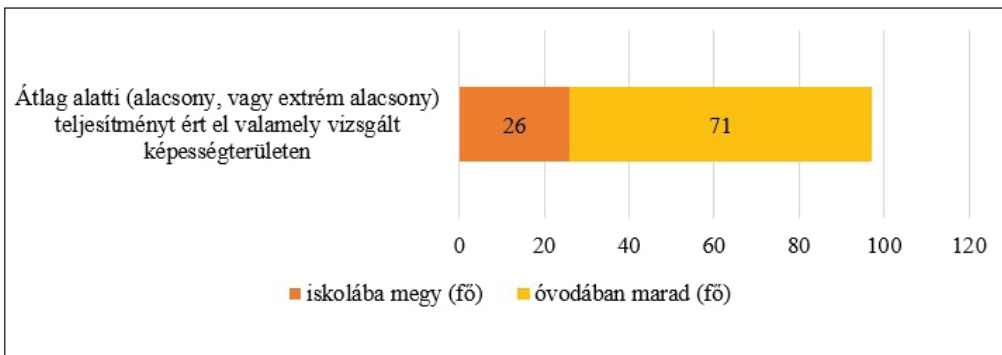
Az iskolakezdők aránya a mintában

A pedagógiai szakszolgálat által végzett vizsgálatok alapján a gyermekek esetében javaslat született arról, hogy megkezdhetik-e a következő tanévben tanulmányaikat. A 4. ábrán összegeztem a kapott eredményeket korosztályok szerint. A legfiatalabb korosztály (0. és I.), tehát az 5,5-6 éves korú gyermekek esetében nagyobb arányban született döntés a gyermekek óvodai nevelésének meghosszabbításáról. Ennek fordítottja is igaznak bizonyult, a 6 év 7 hónapos kor feletti gyermekek nagyobb arányban kaptak javaslatot tanulmányaik megkezdésére, a III. és IV. korcsoportnál néhány kivételtől eltekintve valamennyi gyermek. Összességében tehát a pedagógiai szakszolgálat által vizsgált gyermekek 45,8%-a esetében született olyan döntés, hogy a következő tanévben megkezdhetik az iskolai tanulmányaikat. Ez az arány az M. Tamás Márta által végzett vizsgálatokban körülbelül 70% volt (2006. 111. o.). Az összehasonlítás során érdekes a különbség, mivel az idézett kutatás is hasonló körülmények között zajlott, vagyis a gyermekek az óvodák által már egy szűrőre keresztülmentek, ennek során a gyermekek egy részénél már maguk eldöntötték, hogy az óvodai nevelésben maradnak.

4. ábra: Az iskolaérettségi vizsgálaton részt vevő gyermekek iskolakezdésére vonatkozó döntés, korcsoportonként (saját ábra)

A kutatás egyik kérdése volt, hogy vajon azok, akik átlag alatti teljesítményt érnek el, milyen arányban maradnak óvodában, vagy kezdenek meg az iskolát. Azt feltételeztem, hogy nagyobb arányban lesznek az óvodában maradók között az átlag alatti teljesítményt elért gyermekek, mint az iskolakezdők között. Az 5. ábrán látható, hogy 97 gyermek ért el átlag alatti eredményt legalább egy képességterületen, ami a teljes vizsgált minta 35%-a. Közülük jóval nagyobb arányban voltak azok, aki számára óvodai nevelésük meghosszabbítását javasolták (a vizsgálóeljárás során alacsony és extrém alacsony teljesítményt elért gyermekek 73%-a).

5. ábra: A gyermekek teljesítményének megoszlása a mintában az iskolakezdésről szóló javaslat szerint (saját ábra)

Következtetések

A tanulmányban bemutatott kutatásban a 2017-ben a Heves megyei pedagógiai szakszolgálat által végzett iskolaérettségi vizsgálaton részt vevő gyermekek teljesítményét elemeztem.

A kutatás első hipotézise részben igazolható. Úgy gondoltuk, hogy **„a vizsgálatban részt vevő gyermekek teljesítménye az iskolaérettségi vizsgálaton az átlagos szint alatt marad”**. Ez az állítás azonban nem igazolódott, mivel azok 33%-a legalább egy képességterületen átlag alatti teljesítményt ért el, akik számára iskolaérettségi vizsgálatot kértek, illetve körülbelül 40%-uk valamennyi képességterületen átlag alatt teljesített a Torda–Szerencsés-féle (2015) vizsgálóeljárásán.

Úgy gondoltuk, hogy **„azok a gyerekek, akik megkezdhetik az iskolát az iskolaérettségi vizsgálat döntése alapján, jobb eredményeket mutatnak képességeik mérése során, mint akik számára az óvodai nevelésük meghosszabbítását javasolják”**. Eredményeink megerősítették a feltételezést, mivel a vizsgált gyermekek 54%-a kapott javaslatot az óvodai nevelése meghosszabbítására, 45%-uk (71 gyermek) valamely területen átlag alatti teljesítményt ért el, míg az iskolakezdésre javaslatot kapott gyermekek 19,8%-a (131 fő közül 26) ért csak el átlag alatti teljesítményt legalább egy képességterületen. Az arányok tehát arra utalnak, hogy a vizsgált képességek fejlettségi állapota az iskolakezdésről szóló döntést lényegesen meghatározza.

A vizsgált mintában szereplő gyermekek képességprofiljában nagyobb arányú volt a standardhoz képest az alacsonyabb teljesítményt elért gyermekek száma. Ebből arra következtethetünk, hogy annak ellenére, hogy az óvodák maguk is szűrik a vizsgálatkéréskor a gyermekeket, az iskolaérettségi vizsgálatra többségében olyan gyermekek kerülnek, akik képességei az átlagostól alacsonyabbak. A képességterületeken elért pontszámok alapján végzett összefüggésvizsgálat minimális szoros, pozitív összefüggést mutatott, az érzékelhető, pozitív összefüggés elsősorban az 5;6-6;6 hónapos gyermekek körében volt megfigyelhető, így hipotézisünk, vagyis hogy **„a különféle képességterületeken mutatott teljesítmények összefüggenek egymással”** részben igazolt.

Az összes gyermek 45,8%-a kapott javaslatot tanulmányai megkezdésére, amely döntés igazodott életkorukhoz: a legfiatalabbaknak nagyobb arányban javasolták az óvodai nevelésük meghosszabbítását (az I. korosztály 79%-ában), míg a II. korosztály 52%-ánál, a III. korcsoportban pedig már csak 5%-uknál volt így. Feltételezésünk, hogy **„az iskolaérettségi vizsgálaton részt vett gyermekek harmada esetében az óvodai nevelésük meghosszabbítására kapnak javaslatot”**, a vizsgált mintára nem igazolódott, ugyanis itt a gyermekek több mint fele (54,2%-a) esetében született az a döntés, hogy a következő tanévben nem kezdik meg iskolai tanulmányaikat. Ez az eredmény tehát a bemutatott szakirodalmi példáknál nagyobb arányt mutat.

Összegzés

A tanulmányban az iskolai eredményességhez öt fontos képességterületről kaptunk képet a 2016/2017-es tanévben iskolakezdés előtt álló óvodás gyermekek köréről, akik esetében kérdésként merült fel az iskolakezdés időpontja. A kapott eredmények az életkori és képességterületi bontásban mutatják be a Heves megyei iskolaérettségi vizsgálaton részt vevő gyermekek képességprofilját. Mivel a kutatásban alkalmazott vizsgálóeljárás standardja elérhető, a mintát alkotó csoport teljesítménye viszonyítható volt a magyar populációhoz.

A kutatásban alkalmazott vizsgálóeljárás adatai könnyen rögzíthetők és elemezhetőek voltak, illetve mivel évente nagy számban kerül sor iskolaérettségi vizsgálatokra, a minta nagysága miatt összefüggések feltárására is alkalmasak lehetnek az iskolakezdéshez szükséges képességek rendszeréről, azok fejlődésének eltéréseiről a gyermekek körében. Természetesen szükséges azonban olyan korlátozó tényezővel is számolnunk, mint hogy a vizsgálóeljárás vitathatatlanul időigényes, amit tovább lassít a kutatások céljaihoz történő adatrögzítés, különösen akkor, ha számos változó gyűjtésére is sor kerül, nem beszélve a kutatási etikai elvek maradéktalan érvényesítéséről. Ahhoz tehát, hogy további kutatási felhasználása lehetővé váljon akár az e kutatásban alkalmazott eljárás eredményeinek, szükséges egy megfelelő adatgyűjtési módszer és rutin kimunkálása is.

A gyermekek adatainak a statisztikai kiértékelés céljából történő együttes kezelése bizonyos tendenciák megfogalmazására alkalmas volt, ugyanakkor a gyermekek képességprofiljának egyénekre vonatkozó ismerete közvetlenebbül segítheti a pedagógiai folyamatokat. Mivel a pedagógiai tevékenység rendszerességéből fakadóan is nagy hatásfokkal befolyásolja a gyermekek fejlődését, az egyéni sajátosságok figyelembevétele az óvodai mindennapokban támogató tényezőként jelenik meg. Ezért is jelenik meg újra és újra az óvoda-iskola átmenet megkönnyítéséhez, ebből fakadóan is az érettség eléréséhez a *differenciált megsegítés* és az *egyéni bánásmód* (Bakonyi, 2020), amelyhez a gyermekek egyéni ismerete nélkülözhetetlen. Az intézményenkénti, a településtípusokra vonatkozó, átfogó elemzések rámutathatnak ugyanakkor arra, ha ezek hatása a gyermekek teljesítményét befolyásolja. Úgy gondoljuk ezért, hogy amennyiben az intézmények a gyermekek profiljait évről évre figyelemmel kísérik olyan változók beépítésével, mint az intézmény, amelyből érkeznek, a településtípus, az intézmény jellege, egyúttal információt kapnának erősségeikről és gyengeségeikről is. A rendszeres visszajelzés ezáltal az intézményi pedagógiai kultúra fejlődését szolgálhatja.

Irodalom

- Apró Melinda (2013): A hazai iskolaérettségi vizsgálatok gyakorlata napjainkban. *Iskolakultúra* **23**. 1. sz. 52–71.
- Bakonyi Anna (2020): Iskolaérettség, iskolakészültség – az átmenet biztosítása. Ki dönt és hogyan? Óvodai nevelés. *73*. 2. sz. 4–5.
- Bodosi Tamásné (1989): Gondolatok az iskolaérettség pedagógiai-pszichológiai vizsgálatának értékeléséről és eredményeiről. *Módszertani közlemények* **29**. 4. sz. 200–204. Letöltés: 2020. 07. 02. http://acta.bibl.u-szeged.hu/27586/1/modszertani_029_004_200-204.pdf
- Erdei Róbert (2009): Tapasztalataink az iskolaérettségi vizsgálatról. *Együtt a gyermekvédelemben: Tájékozottság, együttműködés, biztonság* **3**. 4-5. sz.
- Erdei Róbert (2015): *Reziliencia és iskolakezdés*. Doktori (PhD) disszertáció. Letöltés: 2020. 07. 02. https://ppk.elte.hu/file/erdei_robert_dissz.pdf
- Erdei Róbert (2019): Az iskolakezdés és iskolaalkalmasság néhány kérdése. *Bibliotheca Comeniana XXI*. 16, 159–174.
- Fazekasné Fenyvesi Margit, Józsa Krisztián, Nagy József, Vidákovich Tibor (2002): *Diagnosztikus fejlődésvizsgáló rendszer (DIFER)*. OKÉV, KÁOKSZI Szimulációs kísérleti anyaga, Tankönyvkiadó, Budapest.
- Fehérné Mészáros Ágnes (2003): Iskolaérettség – iskolaéretlenség. A gyermekotthonokban élő gyerekek iskolaérettségi vizsgálatának tapasztalatai az 1997-2001 közötti időszakban. *Kapocs*, **2**. 1. sz. Letöltés: 2020. 07. 02. http://www.ncsszi.hu/download.php?file_id=1311
- Hanák Zsuzsanna (2015): Állandóság és változás az iskolaérettség megítélésében. *Képzés és gyakorlat*, **13**. 1-2. sz. 221–230.
- Lakatos Katalin (2003): Az iskolaéretlenség szűrése az állapot- és mozgásvizsgáló teszttel. Az iskolaéretlenség korai tünetei és az iskolaérettségi vizsgálat. *Új Pedagógiai Szemle*, **2003**. 3. 137–149.
- Mérei Ferenc, Binét Ágnes (1978): *Gyermeklélektan*. Budapest, Gondolat.
- M. Tamás Márta (2006): Iskolaérettség a gyakorlatban. In. M. Tamás Márta (szerk.): *Integráció és inklúzió. Fejlesztő módszerek a közoktatásban*. Trefort Kiadó, Budapest. 103–112.
- Nagy József (1986): *PREFER: Preventív fejlettségvizsgáló rendszer 4–7 éves gyermekek számára*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Némethné Tóth Orsolya (2002): Tanulási képességek összehasonlító vizsgálata óvodás- és kisiskoláskorú gyermekeknél az iskolaérettség függvényében. *Kalokagathia*, **40**. 1-2. sz. 145–150.

- Némethné Tóth Orsolya (2007): Tanulási képességek összehasonlító vizsgálata óvodáskorú gyermekeknél az iskolaérettség függvényében. *Folia anthropologica*, **5**. 5. sz. 115–121.
- Porkolábné Balogh Katalin (2009): *A korai prevenció fejlesztés*. In: M. Tamás Márta (szerk.): *Fejlesztőpedagógia*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 11–31.
- Szvatkó Anna (2003): *Hátrányos helyzetű gyerekek fejlesztése érdekében végzett munka egy fővárosi nevelési tanácsadóban. (Részlet kutatási beszámolóból)*. Letöltés: 2020. 07. 05. http://nk7.hu/nk7_files/File/viinevelesugyikongresszuszarokotet.pdf
- Szvatkó Anna, Arató Domonkos, Kiss Tibor Cece (2006): A hátrányos helyzetű gyerekek szűrése és fejlesztése érdekében végzett munka hatékonyságának vizsgálata a Ferencvárosi Nevelési Tanácsadóban, Kézirat.
- Torda Ágnes (2015): *Bevezető*. In: Torda Ágnes, Szerencsés Hajnalka (2015, szerk.): *Vizsgálóeljárás az iskolába lépéshez szükséges fejlettség felméréséhez*. Kézikönyv a felméréshez. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. 5.
- Torda Ágnes, Szerencsés Hajnalka (2015, szerk.): *Vizsgálóeljárás az iskolába lépéshez szükséges fejlettség felméréséhez*. Kézikönyv a felméréshez. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.
- Zsoldos Márta, Sarkady Kamilla (2001): *Szűrőeljárás az óvodás korban a tanulási zavar lehetőségének vizsgálata: MSSST*. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest.